

He Kura Tuhituhi

He Tuhinga Tohutohu

He Manu Tuhituhi

He Pukapuka Arataki i te Kaituhi

Ngā Ihirangi

Hei Whakamārama	4
Te Pūtake o te Tuhinga Tohutohu	5
Ngā Momo Tuhinga Tohutohu	6
Te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi	7
He Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi hei Tauira	8
Ngā Āhuratanga Reo o te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi	9
Ngā Wāhanga o te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi	12
He Ara Tuhituhi i te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi	15
He Tauira Anō	22
Te Tohutohu mō te Tākaro Kēmu	32
He Tohutohu mō te Tākaro Kēmu hei Tauira	33
Ngā Āhuratanga Reo o te Tohutohu mo te Tākaro Kēmu	34
Ngā Wāhanga o te Tohutohu mo te Tākaro Kēmu	37
He Ara Tuhituhi i te Tohutohu mo te Tākaro Kēmu	40
Te Tohutohu mō te Haere ki tētahi Wāhi	51
He Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi hei Tauira	52
Ngā Āhuratanga Reo o te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi	53
Ngā Wāhanga o te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi	56
He Ara Tuhituhi i te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi	59
He Mahere Ārahi i te Tuhituhi	66
Ngā Tauira Tuhinga	68
Te Kuputaka	76
Ngā Tohutoro	77
Te Matapaki	78
Te Tukanga Tuhituhi	80

Hei Whakamārama

He pukapuka tēnei mā te kaiako, mā te ākonga hoki, he pukapuka āwhina i ngā akoranga tuhituhi tohutohu.

Ki te kaiako,

Ko te tikanga māu tēnei pukapuka e whakamahi. Māu te wāhanga o te pukapuka me te tauira tuhinga e whiriwhiri e hāngai ana ki te momo akoranga, ngā mōhiotanga me ngā pūkenga o ngā ākonga.

Te pūtake o tēnei pukapuka

Ko te pūtake o te pukapuka nei he whakaatu i:

- Te pūtake o te tuhinga tohutohu
- Ngā āhuatanga reo o te tuhinga tohutohu
- Tētahi ara tuhituhi
- Ngā momo tuhinga tohutohu
- Ngā wāhanga o te tuhinga tohutohu

He tuhinga hei tauira¹

Kua whakaaturia tētahi tauira tuhinga mō ia momo tuhinga tohutohu. Kua whakaaturia ōna āhuatanga reo me ōna wāhanga. Kua whāia hoki e te kaituhi tētahi ara tuhituhi hei tuhi i tāna tauira tuhinga. Ko te pūtake o te ara tuhituhi he āwhina i ngā ākonga ki te tīmata ki te takahi i te ara tuhituhi tohutohu. Ko te whāinga kia whārikihia te tūāpapa mō ngā āhuatanga reo me ngā wāhanga o te tuhinga tohutohu.

Te matapaki

Ka kite koe i te weka i ētahi whārangi o te ara tuhituhi. Ko te putanga o te weka he tohu whakamaumahara mā te matapaki ka oti pai ai tēnei wāhanga o te tuhinga. Mā te whakawhitiwhiti kōrero, mā te āta pātaitai a te kaiako e āwhinatia ai te ākonga kia whanake ōna pūkenga tuhituhi. Kei muri i tēnei pukapuka he whārangi e whakaatu ana i ngā huarahi matapaki, ngā momo matapaki me ētahi pātai hei āwhina i te kaituhi.

Te tukanga tuhituhi

Kua whakaaturia tētahi tukanga tuhituhi ki muri i tēnei pukapuka. Ko te tikanga kia toro haere te kaituhi ki ngā wāhanga o te tukanga nei kia pai ai te takoto o tāna tuhinga.

He tauira anō

Ko ngā tauira anō hei whakaatu i te whanaketanga o ngā āhuatanga reo, ngā tikanga tuhituhi me ngā kupu mō te tuhinga tohutohu. Whiriwhiria te tauira e hāngai ana ki ngā pūkenga me ngā mōhiotanga o ngā ākonga hei whakaakoranga.

Me pēhea te whakamahi i tēnei pukapuka?

Ko te mea nui, i te tīmatanga māu ēnei momo tuhinga e whakaatu, e whakaako hoki mā te **huarahi whakaako tuhituhi ngātahi**. Whai muri, ka mahia mā te **huarahi whakaako tuhituhi me te arahanga**, tae noa ki te wā ka taea e te ākonga te mahi mā te **huarahi whakaako tuhituhi takitahi**.²

Ko te mahere e whai nei hei āwhina i a koe ki te tāutu i te huarahi whakaako tuhituhi e tika ana mō ngā ākonga:

Ngā Reanga³ o He Ara Rēre me ngā Huarahi Whakaako

	Te Huarahi Whakaako Tuhituhi Ngātahi	Te Huarahi Whakaako Tuhituhi me te Arahanga	Te Huarahi Whakaako Tuhituhi Takitahi
Ka Oho	Te tohutohu mō te mahi i tētahi mahi Te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi		
Ka Whai Huru	Te tohutohu mō te mahi i tētahi mahi Te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi		
Ka Marewa	Te tohutohu mō te tākaro kēmu	Te tohutohu mō te mahi i tētahi mahi Te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi	
Ka Rere		Te tohutohu mō te tākaro kēmu	Te tohutohu mō te mahi i tētahi mahi Te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi Te tohutohu mō te tākaro kēmu

¹ Kei muri i tēnei pukapuka he kape o ngā tauira tuhinga katoa. Ka taea ēnei whārangi te tārua.

² Tirohia te pukapuka aratohu mā te kaiako *Ka Rere te Manu ki te Ao Tuhituhi*, Te Wāhanga Tuatoru, mō te whakamāramatanga o ēnei huarahi e toru mō te whakaako tuhituhi.

³ Tirohia te pukapuka aratohu mā te kaiako *Ka Rere te Manu ki te Ao Tuhituhi*, Te Wāhanga Tuarua, mō ngā āhuatanga o ngā ākonga kei ngā reanga 'Ka Oho', 'Ka Whai Huru', 'Ka Marewa', 'Ka Rere'.

Te Pūtake o te Tuhinga Tohutohu

Ko te pūtake o te tuhinga tohutohu he tohu atu ki te kaipānui me pēhea te mahi i tētahi mahi.

Ko te mea nui ka taea e tētahi atu te whai i ngā tohutohu.

Ngā Momo Tuhinga Tohutohu

Ka tirohia ēnei momo tuhinga tohutohu e toru:

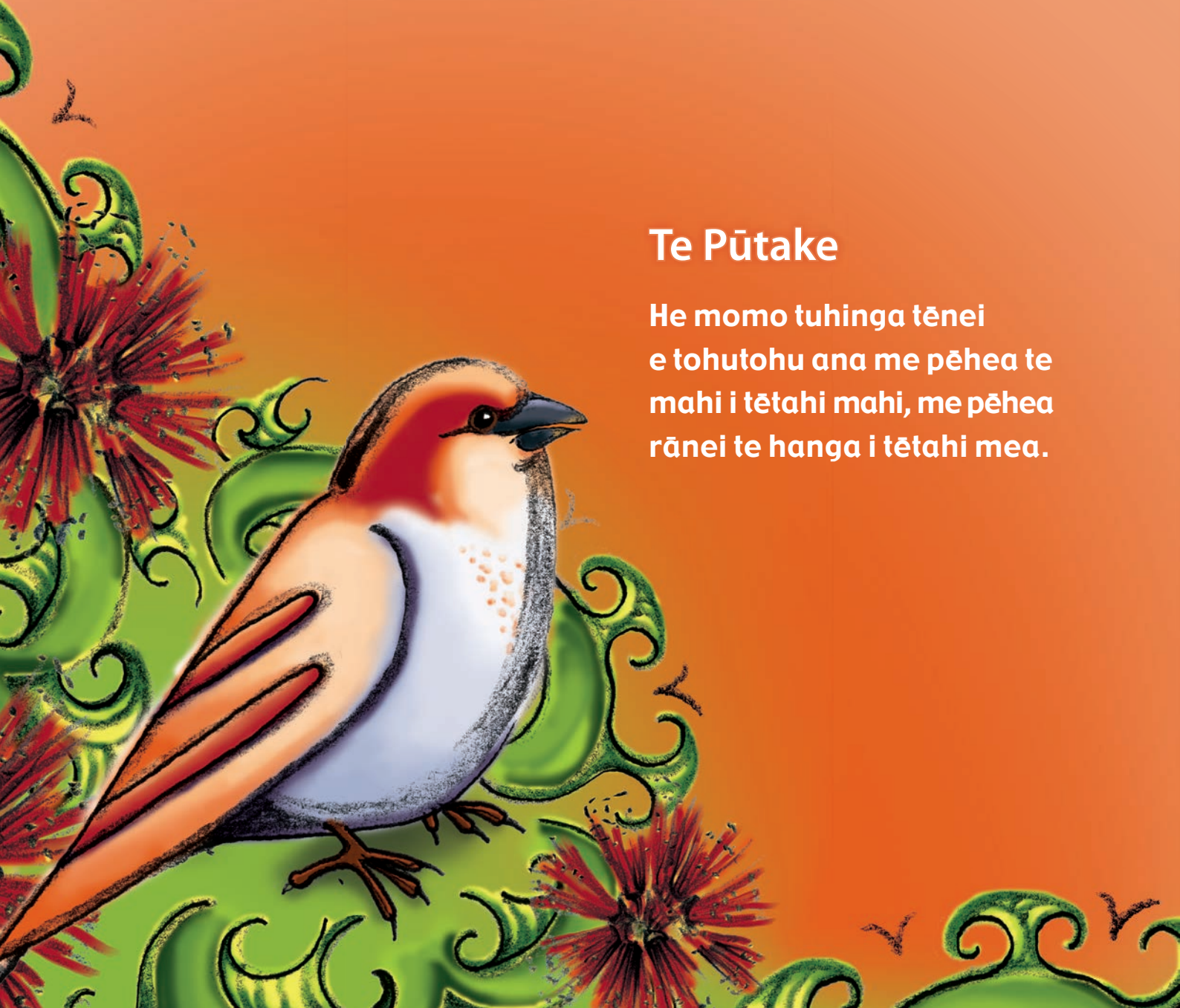
1. Te tohutohu mō te mahi i tētahi mahi
2. Te tohutohu mō te tākaro kēmu
3. Te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi

Te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi

Te Pūtake

He momo tuhinga tēnei
e tohutohu ana me pēhea te
mahi i tētahi mahi, me pēhea
rānei te hanga i tētahi mea.

He Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi hei Taurira

Ka whakaatu au i te tuhinga tohutohu mō te mahi i tētahi mahi kua tuhia e Pirihira mō te tunu tōhi.

Ka whakaaturia:

- Ngā āhuetanga reo
- Ngā wāhanga
- Te ara tuhituhi i whāia e Pirihira

Tirohia tāna tuhinga:

Te Tunu Tōhi

Ngā kai whakauru

Kia 2 ngā poro parāoa
Kia 1 te koko nui pata
He kīnaki

Ngā taputapu

He māripi
He mīhini tōhi

Ngā tohutohu

1. Tikina te parāoa.
2. Tunua te parāoa.
3. Tangohia te tōhi.
4. Pania te tōhi.
5. Kainga!

Ngā Āhuatanga Reo o te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi

Ka tirohia ētahi o ngā āhuatanga reo o te tohutohu mō te mahi i tētahi mahi:

- Te reo ine
- Te whakahau kupumahi hāngū

Tirohia te whārangi e whai ake nei.

Te Whakamāramatanga o ngā Āhuatanga Reo

Te reo ine

Ko tā tēnei reo he whakamōhio atu ki te kaipānui i te **maha me te rahi o ngā mea** e hiahiatia ana.

Hei tauira:

Kia 2 ngā poro parāoa

Kia 1 te koko nui pata

Te whakahau kupumahi hāngū

Ka taea te whakahāngū i ētahi kupumahi. Kia whakahāngūtia tētahi kupumahi ka tāpirihia tētahi kūmuri ki tōna pito whakamutunga. **He whakahau, he tono** rānei kia mahia i taua wā tonu te mahi o te kupumahi ki tētahi mea, ētahi mea rānei. Tirohia ngā kupu e whai ake nei.

He kupumahi

Tiki

Tunu

Tango

Pani

Kai

Ngā kupumahi kua whakahāngūtia.

E whakahau ana i nāianeī.

Tikina

Tunua

Tangohia

Pania

Kainga

Tirohia ngā āhuatanga reo kua
whakamahia e Pirihira i tāna tuhinga
tohutohu mō te tunu tōhi.

Te reo ine

Kia 2 ngā poro

Kia 1 te koko nui

**Te whakahau
kupumahi hāngū**

Tikina

Tunua

Tangohia

Pania

Kainga

Te Tunu Tōhi

Ngā kai whakauru

Kia 2 ngā poro parāoa

Kia 1 te koko nui pata

He kīnaki

Ngā taputapu

He māripi

He mīhini tōhi

Ngā tohutohu

1. Tikina te parāoa.
2. Tunua te parāoa.
3. Tangohia te tōhi.
4. Pania te tōhi.
5. Kainga!

Ngā Wāhanga o te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi

E toru ngā wāhanga o te tohutohu mō te mahi i tētahi mahi:

1. Te tapanga
2. Te rārangi rauemi
3. Ngā tohutohu

Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Whakamāramatanga o ngā Wāhanga

Te tapanga

Hei tāutu i te kaupapa o te tohutohu.

Te rārangi rauemi

Hei whakamōhio atu ki te kaipānui i ngā mea e hiahiatia ana mō te mahi:

- Ngā mea whakauru
- Ngā taputapu

Ngā tohutohu

Hei tohutohu atu ki te kaipānui:

- I ngā mahi
- I te raupapatanga o ngā mahi

Tirohia ngā wāhanga e toru
o te tuhinga tohutohu a Pirihira.

Te tapanga

Te Tunu Tōhi

Te rārangi rauemi

Ngā kai whakauru

Kia 2 ngā poro parāoa
Kia 1 te koko nui pata
He kīnaki

Ngā taputapu

He māripi
He mīhini tōhi

Ngā tohutohu

Ngā tohutohu

1. Tikina te parāoa.
2. Tunua te parāoa.
3. Tangohia te tōhi.
4. Pania te tōhi.
5. Kainga!

He Ara Tuhituhi i te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi

*Ko te ara tuhituhi e whai ake nei hei
āwhina i te kaituhi ki te whakarite me te
whakatakoto i ngā wāhanga o te tuhinga.*

E toru ngā wāhanga o tēnei ara tuhituhi:

1. Te whakarite i te horopaki o te tuhinga

Te whakarite me te tuhituhi i:

2. Te rārangi rauemi
3. Ngā tohutohu

*Kia mahara ake – kia tutuki pai ai te mahi tuhituhi,
me matapaki ia wāhanga o te ara e te kaituhi mā tētahi
huarahi matapaki.*

He Ara Tuhituhi

Te horopaki

Whakaarohia:

1. Te pūtake
2. Ngā kaipānui
3. Te momo tuhinga
4. Te tapanga

Te rārangi rauemi

- Whakaritea te rārangi rauemi:
 - He aha ngā mea whakauru?
 - He aha ngā taputapu e hiahiatia ana?
- Tuhia te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

- Whakaraupapahia ngā tohutohu ki te mahere ripo
- Tuhia ngā tohutohu

I whai a Pirihira i tēnei ara hei tuhituhi i tāna tuhinga tohutohu mō te tunu tōhi. Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Horopaki

Ko te mahi tuatahi mā te kaituhi, ko te whakaaro ki te horopaki o tāna tuhinga.

Ka whakautu ia i ēnei pātai:

1. He aha te pūtake o te tuhinga?
2. Mā wai te tuhinga?
3. He aha te momo tuhinga?
4. He aha tētahi tapanga mō te tuhinga?

Tirohia ngā whakautu a Pirihira ki ngā pātai mō te horopaki o tāna tuhinga. Ka whiriwhiri a Pirihira i tētahi tapanga kia hāngai pū ōna whakaaro ki tāna kaupapa. Ka taea e ia te tīni mēnā he whakaaro atu anō ka puta mai.

1. Te pūtake:	He tohutohu i te kaipānui me pēhea te tunu tōhi
2. Ngā kaipānui:	Ōku hoa mahi
3. Te momo tuhinga:	He tohutohu mō te mahi i tētahi mahi, he tohutao
4. Te tapanga:	Te Tunu Tōhi

Te Rārangi Rauemi

Ka huri a Pirihira i nāiane i ki te whakarite i te rārangi rauemi.

Ka whakaaro ia ki ngā kai whakauru me ngā taputapu mō te tunu tōhi. Ka whakautu ia i ngā pātai e rua, kātahi ka āta tuhituhi i te rārangi kai whakauru me te rārangi taputapu. Ka whakamahi ia i te reo ine kia mārama te kaipānui kia hia ngā kai whakauru.

1. He aha ngā kai whakauru e hiahiatia ana?

- *He parāoa*
- *He pata*
- *He kīnaki*

2. He aha ngā taputapu e hiahiatia ana?

- *He māripi*
- *He mīhini tōhi*

Ngā kai whakauru

Kia 2 ngā poro parāoa
Kia 1 te koko nui pata
He kīnaki

Ngā taputapu

He māripi
He mīhini tōhi

Te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

Ngā Tohutohu

Ka huri a Pirihira ki te whakarite i ngā tohutohu. Ka whakaraupapa ia i ngā tohutohu ki te mahere ripo.

Whakaraupapahia ngā tohutohu ki te mahere ripo

Ka tīmata a Pirihira i te mahi tuatahi tae noa ki te mahi whakamutunga. Ko ngā pikitia hei āwhina i a ia ki te whakaraupapa i ngā mahi.

Tīkina te parāoa.

Tunua te parāoa.

Tangohia te tōhi.

Pania te tōhi.

Kainga!

Kei te whārangī 67 he mahere mā te kaituhi.

Tuhia ngā tohutohu

Whai muri ka āta tuhituhi a Pirihira i ngā tohutohu. Mā ngā nama ka tohua te raupapatanga o ngā mahi.

Ngā tohutohu

1. Tikina te parāoa.
2. Tunua te parāoa.
3. Tangohia te tōhi.
4. Pania te tōhi.
5. Kainga!

Te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

Te Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi a Pirihira

*Tirohia ngā wāhanga katoa
o te tuhinga tohutohu a Pirihira.*

Te Tunu Tōhi

Ngā kai whakauru

Kia 2 ngā poro parāoa

Kia 1 te koko nui pata

He kīnaki

Ngā taputapu

He māripi

He mīhini tōhi

Ngā tohutohu

1. Tikina te parāoa.
2. Tunua te parāoa.
3. Tangohia te tōhi.
4. Pania te tōhi.
5. Kainga!

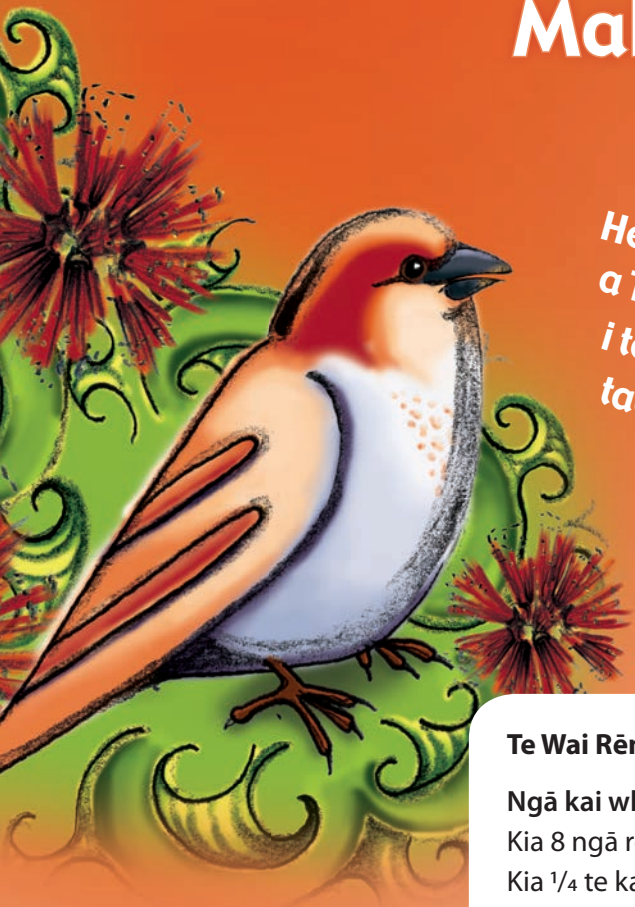
He Taurira Anō

Ko ngā taurira anō hei whakaatu i te whanaketanga o ngā āhuatanga reo, ngā tikanga tuhituhi me ngā kupu mō te tohutohu.

Ka tirohia te tuhinga, ngā āhuatanga reo me ngā wāhanga o ēnei tuhinga taurira.

He Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi hei Taurira

*He maha ngā wā kua mahi wai rēmana
a Tāmāti rāua ko tōna kuia. Ka tuhi a Tāmāti
i te tuhinga tohutohu mā ōna hoa mahi kia
taea hoki e rātou te mahi nei.*

Te Wai Rēmana

Ngā kai whakauru

Kia 8 ngā rēmana

Kia ¼ te kapu mīere

Kia 6 ngā kapu wai mahana

Ngā taputapu

He tiaka

He taputapu kotē rēmana

He tātari

He pune

He mārīpi

Ngā tohutohu

1. Tapahia ngā rēmana kia haurua.
2. Kotētia ngā rēmana.
3. Tātarihia te wai rēmana ki te tiaka.
4. Raua te mīere ki roto i te wai rēmana.
5. Kōrorihia.
6. Tāhorotia te wai mahana ki te wai rēmana.
7. Kōrorihia anō.
8. Inumia!

Ngā Āhukatanga Reo

*Tirohia ngā āhukatanga reo
kua whakamahia e Tāmāti i
tāna tuhinga tohutohu.*

Te reo ine

Kia 8

Kia 1/4 te kapu

Kia 6 ngā kapu

Te whakahau kupumahi hāngū

Tapahia

Kotētia

Tātarihia

Raua

Kōrorihia

Tāhorotia

Inumia

Te Wai Rēmana

Ngā kai whakauru

Kia 8 ngā rēmana

Kia 1/4 te kapu mīere

Kia 6 ngā kapu wai mahana

Ngā taputapu

He tiaka

He taputapu kotē rēmana

He tātari

He pune

He māripi

Ngā tohutohu

1. Tapahia ngā rēmana kia haurua.
2. Kotētia ngā rēmana.
3. Tātarihia te wai rēmana ki te tiaka.
4. Raua te mīere ki roto i te wai rēmana.
5. Kōrorihia.
6. Tāhorotia te wai mahana ki te wai rēmana.
7. Kōrorihia anō.
8. Inumia!

Tirohia te whārangi 10 mō te whakamāramatanga o ēnei āhukatanga reo.

Ngā Wāhanga

Tirohia ngā wāhanga e toru
o te tuhinga tohutohu a Tāmati.

Te tapanga

Te Wai Rēmana

Ngā kai whakauru

Kia 8 ngā rēmana

Kia $\frac{1}{4}$ te kapu mīere

Kia 6 ngā kapu wai mahana

Ngā taputapu

He tiaka

He taputapu kotē rēmana

He tātari

He pune

He māripi

Te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

Ngā tohutohu

1. Tapahia ngā rēmana kia haurua.
2. Kotētia ngā rēmana.
3. Tātarihia te wai rēmana ki te tiaka.
4. Raua te mīere ki roto i te wai rēmana.
5. Kōrorihia.
6. Tāhorotia te wai mahana ki te wai rēmana.
7. Kōrorihia anō.
8. Inumia!

Tirohia te whārangi 13 mō te whakamāramatanga o ēnei wāhanga.

He Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi hei Tauira

*Kātahi anō ka whiwhi te whaea kēkē o Waimarie
ki te kāri moni. Kāore ia e mōhio me pēhea te tiki
moni mai i te mīhini moni, nō reira ka tuhi a Waimarie
i te tuhinga tohutohu māna.*

Te Tiki Moni mai i te Mīhini Moni

Ngā taputapu

He kāri moni

He mīhini moni

Ngā tohutohu

1. Haere ki te mīhini moni.
2. Purua te kāri ki te kāniwha.
3. Patohia tō nama huna.
4. Pēhia te pātene whakauru.
5. Tohua te pūtea tango ka hiahiatia.
6. Pēhia te pātene whakaae.
7. Tatari kia puta mai ō moni.
8. Kia puta mai te moni, tangohia.
9. Tatari kia puta mai tō kāri.
10. Tangohia tō kāri.

Ngā Āhuatanga Reo

*Tirohia ngā āhuatanga reo
kua whakamahia e Waimarie
i tāna tuhinga tohutohu.*

Te whakahau kupumahi hāngū

Purua

Patohia

Pēhia

Tohua

Tangohia

Te Tiki Moni mai i te Mīhini Moni

Ngā taputapu

He kāri moni

He mīhini moni

Ngā tohutohu

1. Haere ki te mīhini moni.
2. Purua te kāri ki te kāniwha.
3. Patohia tō nama huna.
4. Pēhia te pātene whakauru.
5. Tohua te pūtea tango ka hiahiatia.
6. Pēhia te pātene whakaae.
7. Tatari kia puta mai ō moni.
8. Kia puta mai te moni, tangohia.
9. Tatari kia puta mai tō kāri.
10. Tangohia tō kāri.

Tirohia te whārangi 10 mō te whakamāramatanga o ēnei āhuatanga reo.

Ngā Wāhanga

Tirohia ngā wāhanga e toru o te tuhinga tohutohu a Waimarie.

Te tapanga

Te Tiki Moni mai i te Mihini Moni

Te rārangi rauemi

Ngā taputapu

He kāri moni

He mīhini moni

Ngā tohutohu

Ngā tohutohu

1. Haere ki te mīhini moni.
2. Purua te kāri ki te kāniwha.
3. Patohia tō nama huna.
4. Pēhia te pātene whakauru.
5. Tohua te pūtea tango ka hiahiatia.
6. Pēhia te pātene whakaae.
7. Tatari kia puta mai ō moni.
8. Kia puta mai te moni, tangohia.
9. Tatari kia puta mai tō kāri.
10. Tangohia tō kāri.

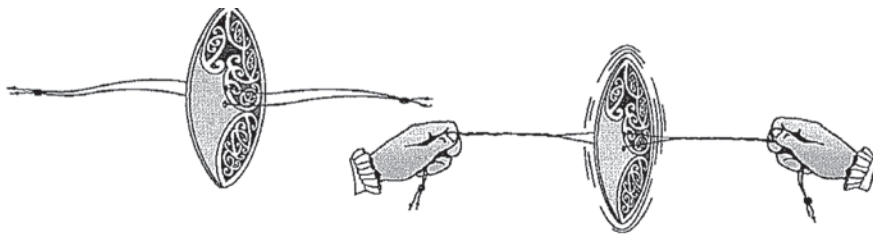
Tirohia te whārangi 13 mō te whakamāramatanga o ēnei wāhanga.

He Tohutohu mō te Mahi i Tētahi Mahi hei Tauira

*Ka tuhi a Piripi i te tuhinga tohutohu
kia taea e ōna hoa mahi te hanga porotiti.*

Te Hanga Porotiti

Ngā taputapu

- He kāri mārō, he mātotoru hoki
- He kutikutu
- He aho kia 85 mitarau te roa
- He pene whītau, he peita rānei hei whakarākei i te porotiti
- He ngira nui
- He tauira o te āhua o te porotiti hei tapahi

Ngā tohutohu

1. Tāngia te āhua o te porotiti ki te kāri.
2. Kutikutia te āhua.
3. Whakarākeingia tō porotiti.
4. Werohia te kāri ki te ngira ki waenganui kia waiho ngā kōhao e rua.
5. Tuia atu tētahi pito o te aho ki tētahi kōhao, ko te pito tuarua ki te kōhao tuarua.
6. Herea te aho.

Hei whakamahi:

1. Whakaurua ō matimati e rua, e toru rānei ki ngā pito o te aho.
2. Whakahurihurhia te porotiti kia kōwiringia te aho.
3. Mā te hohoko o te kume i te aho me te whakatā ka rangona te reo o te porotiti.

Ngā Āhuatanga Reo

*Tirohia ngā āhuatanga reo
kua whakamahia e Piripi
i tāna tuhinga tohutohu.*

Te reo ine

Kia 85 mitarau te roa

Te whakahau kupumahi hāngū

Tāngia

Kutikutia

Whakarākeingia

Werohia

Tuia

Herea

Whakahurihurhia

Te Hanga Porotiti

Ngā taputapu

- He kāri mārō, he mātotoru hoki
- He kutikuti
- He aho kia 85 mitarau te roa
- He pene whītau, he peita rānei hei whakarākei i te porotiti
- He ngira nui
- He tauira o te āhua o te porotiti hei tapahi

Ngā tohutohu

1. Tāngia te āhua o te porotiti ki te kāri.
2. Kutikutia te āhua.
3. Whakarākeingia tō porotiti.
4. Werohia te kāri ki te ngira ki waenganui kia waiho ngā kōhao e rua.
5. Tuia atu tētahi pito o te aho ki tētahi kōhao, ko te pito tuarua ki te kōhao tuarua.
6. Herea te aho.

Hei whakamahi:

1. Whakaurua ō matimati e rua, e toru rānei ki ngā pito o te aho.
2. Whakahurihurhia te porotiti kia kōwiringia te aho.
3. Mā te hohoko o te kume i te aho me te whakatā ka rangona te reo o te porotiti.

Tirohia te whārangi 10 mō te whakamāramatanga o ēnei āhuatanga reo.

Ngā Wāhanga

Tirohia ngā wāhanga e toru o te tuhinga tohutohu a Piripi. Kua tāpiritia atu he whakaritenga anō ki te wāhanga o ngā tohutohu o tēnei tuhinga. Ko ngā tohutohu mō te whakamahi i te porotiti ērā.

Te tapanga

Te Hanga Porotiti

Te rārangi rauemi

Ngā taputapu

- He kāri mārō, he mātotoru hoki
- He kutikuti
- He aho kia 85 mitarau te roa
- He pene whītau, he peita rānei hei whakarākei i te porotiti
- He ngira nui
- He taura o te āhua o te porotiti hei tapahi

Ngā tohutohu

Ngā tohutohu

1. Tāngia te āhua o te porotiti ki te kāri.
2. Kutikutia te āhua.
3. Whakarākeingia tō porotiti.
4. Werohia te kāri ki te ngira ki waenganui kia waiho ngā kōhao e rua.
5. Tuia atu tētahi pito o te aho ki tētahi kōhao, ko te pito tuarua ki te kōhao tuarua.
6. Herea te aho.

Hei whakamahi:

1. Whakaurua ō matimati e rua, e toru rānei ki ngā pito o te aho.
2. Whakahurihurhia te porotiti kia kōwiringia te aho.
3. Mā te hohoko o te kume i te aho me te whakatā ka rangona te reo o te porotiti.

Tirohia te whārangi 13 mō te whakamāramatanga o ēnei wāhanga.

Te Tohutohu mō te Tākaro Kēmu

Te Pūtake

He momo tuhinga tēnei e tohutohu
ana me pēhea te tākaro i tētahi
kēmu.

He Tohutohu mō te Tākaro Kēmu hei Taurira

*Ka whakaatu au i te tohutohu mō te tākaro
kēmu kua tuhia e Rawinia mō te kēmu
Ngā Nākahi me ngā Arawhata.*

Ka whakaaturia:

- Ngā āhuatanga reo
- Ngā wāhanga
- Te ara tuhituhi i whāia e Rawinia

Tirohia tāna tuhinga:

Ngā Nākahi me ngā Arawhata

Te whāinga o te kēmu

- Kia tae atu te kaitākaro ki te nama 100 kua oti i a ia te kēmu.
- Ko te kaitākaro toa te tangata ka tae tuatahi atu ki te nama 100.

Te rārangi rauemi

- Kia kotahi te papa tākaro
- He perepere (kia kotahi mā ia kaitākaro)
- Kia kotahi te mataono

Ngā tohutohu

Te tīmatanga

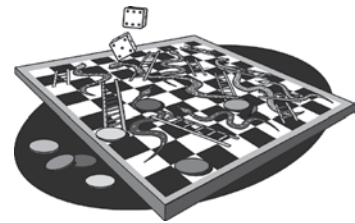
- He pai tēnei kēmu mā te tokorua ki te tokowhā.
- Ka whiwhi ia kaitākaro i tētahi perepere.
- Kia whiwhi te 6, ka taea te tīmata.
- Ka tīmata te katoa i te nama 1.
- Ka whiu ia kaitākaro i te mataono.

Ngā nekehanga

1. Ka whiu te kaitākaro i te mataono. Ka whakanekehia te perepere e hāngai ana ki te nama kua tohua e te mataono.
2. Kia tau te perepere ki te pūtake o tētahi arawhata, ka piki ai te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
3. Kia tau te perepere ki runga i te upoko o te nākahi, ka heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.
4. Ka haere tonu te kaitākaro kia tae atu ia ki te nama 100.

Ngā ture mō te kēmu

1. Ka taea e tētahi kaitākaro te hipa atu i tētahi atu.
2. Kia whiwhi te 6, ka taea e te kaitākaro te whiu anō i te mataono, me kī, e rua ngā wā mō taua kaitākaro.
3. Kia tau ki te pūtake o tētahi arawhata, me piki ake te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
4. Kia tau ki te upoko o te nākahi, me heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.

Ngā Āhuatanga Reo o te Tohutohu mō te Tākaro Kēmu

Ka tirohia ētahi o ngā āhuatanga reo o te tohutohu mō te tākaro kēmu:

- Te reo ine
- Te kupumahi
- Te reo raupapa

Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Whakamāramatanga o ngā Āhuatanga Reo

Te reo ine

Ko tā tēnei reo he whakamōhio atu ki te kaipānui i **te maha me te rahi o ngā mea** e hiahiatia ana.

Hei tauira:

Kia kotahi te mataono.

Te kupumahi

Ko tā te kupumahi **he tohu i tētahi mahi**. He maha ngā kupumahi hei tohutohu i ngā nekehanga me ngā mahi o te kēmu.

Hei tauira:

Kia **tau** te perepere ki tētahi arawhata, ka **piki** ai te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.

Ka **whiwhi** ia kaitākaro i tētahi perepere.

Ka **whiu** ia kaitākaro i te mataono.

Te reo raupapa

Ko tā tēnei reo he tohu kei te whai mai tētahi āhuatanga i tētahi, **kia mārama te raupapa o ngā mahi**.

Hei tauira:

Ka whiu te kaitākaro i te mataono. **Ka whakanekehia** te perepere e hāngai ana ki te nama kua tohua e te mataono.

Kia tau te perepere ki runga i te upoko o te nākahi, **ka heke iho** te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.

Tirohia ngā āhuatanga reo kua whakamahia e Rawinia i tāna tuhinga tohutohu mō te tākaro i te kēmu Ngā Nākahi me ngā Arawhata.

Ngā Nākahi me ngā Arawhata

Te whāinga o te kēmu

- Kia tae atu te kaitākaro ki te nama 100 kua oti i a ia te kēmu.
- Ko te kaitākaro toa te tangata ka tae tuatahi atu ki te nama 100.

Te rārangi rauemi

- Kia kotahi te papa tākaro
- Kia kotahi te mataono
- He perepere (kia kotahi mā ia kaitākaro)

Ngā tohutohu

Te tīmatanga

- He pai tēnei kēmu mā te tokorua ki te tokowhā.
- Ka tīmata te katoa i te nama 1.
- Ka whiwhi ia kaitākaro i tētahi perepere.
- Ka whiu ia kaitākaro i te mataono.
- Kia whiwhi te 6, ka taea te tīmata.

Ngā nekehanga

1. Ka whiu te kaitākaro i te mataono. Ka whakanekehia te perepere e hāngai ana ki te nama kua tohua e te mataono.
2. Kia tau te perepere ki te pūtake o tētahi arawhata, ka piki ai te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
3. Kia tau te perepere ki runga i te upoko o te nākahi, ka heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.
4. Ka haere tonu te kaitākaro kia tae atu ia ki te nama 100.

Ngā ture mō te kēmu

1. Ka taea e tētahi kaitākaro te hipa atu i tētahi atu.
2. Kia whiwhi te 6, ka taea e te kaitākaro te whiu anō i te mataono, me kī, e rua ngā wā mō taua kaitākaro.
3. Kia tau ki te pūtake o tētahi arawhata, me piki ake te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
4. Kia tau ki te upoko o te nākahi, me heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.

Te reo ine

Kia kotahi

Te kupumahi

tae
whiwhi
tīmata
whiu
tau
piki
heke
hipa

Te reo raupapa

Ka... Ka...
Kia... ka...

Ngā Wāhanga o te Tohutohu mō te Tākaro Kēmu

Erima ngā wāhanga o te tohutohu mō te tākaro kēmu:

1. Te tapanga
2. Te whāinga
3. Te rārangi rauemi
4. Ngā tohutohu
5. Ngā ture

Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Whakamāramatanga o ngā Wāhanga

Te tapanga

Hei tāutu i te kaupapa o te kēmu.

Te whāinga

Hei whakamōhio atu ki te kaipānui:

- Me pēhea te kaitākaro e mōhio ai kua oti i a ia te kēmu
- Ko wai te kaitākaro toa

Te rārangi rauemi

Hei whakamōhio atu ki te kaipānui i ngā rauemi e tika ana ki te tākaro i te kēmu.

Ngā tohutohu

E rua ngā wāhanga:

Te tīmatanga:

Hei whakamōhio atu ki te kaipānui:

- Tokohia ngā kaitākaro
- Ka tīmata te tākaro mai i hea
- Me pēhea te tīmata i te kēmu

Ngā nekehanga:

Hei whakamōhio atu ki te kaipānui:

- Me pēhea te whakahaere i te kēmu

Ngā ture

Hei whakamōhio atu ki te kaipānui i ngā ture mō te kēmu.

Tirohia ngā wāhanga e rima
o te tuhinga tohutohu a Rawinia.

Te tapanga

Ngā Nākahi me ngā Arawhata

Te whāinga

Te whāinga o te kēmu

- Kia tae atu te kaitākaro ki te nama 100 kua oti i a ia te kēmu.
- Ko te kaitākaro toa te tangata ka tae tuatahi atu ki te nama 100.

Te rārangi rauemi

Te rārangi rauemi

- Kia kotahi te papa tākaro
- Kia kotahi te mataono
- He perepere (kia kotahi mā ia kaitākaro)

Ngā tohutohu

Ngā tohutohu

Te tīmatanga

- He pai tēnei kēmu mā te tokorua ki te tokowhā.
- Ka tīmata te katoa i te nama 1.
- Ka whiwhi ia kaitākaro i tētahi perepere.
- Ka whiu ia kaitākaro i te mataono.
- Kia whiwhi te 6, ka taea te tīmata.

Ngā nekehanga

1. Ka whiu te kaitākaro i te mataono. Ka whakanekehia te perepere e hāngai ana ki te nama kua tohua e te mataono.
2. Kia tau te perepere ki te pūtake o tētahi arawhata, ka piki ai te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
3. Kia tau te perepere ki runga i te upoko o te nākahi, ka heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.
4. Ka haere tonu te kaitākaro kia tae atu ia ki te nama 100.

Ngā ture

Ngā ture mō te kēmu

1. Ka taea e tētahi kaitākaro te hipa atu i tētahi atu.
2. Kia whiwhi te 6, ka taea e te kaitākaro te whiu anō i te mataono, me kī, e rua ngā wā mō taua kaitākaro.
3. Kia tau ki te pūtake o tētahi arawhata, me piki ake te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
4. Kia tau ki te upoko o te nākahi, me heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.

He Ara Tuhituhi i te Tohutohu mō te Tākaro Kēmu

Ko te ara tuhitsuhi e whai ake nei hei āwhina i te kaituhi ki te whakarite me te whakatakoto i ngā wāhanga o te tuhinga.

Erima ngā wāhanga o tēnei ara tuhitsuhi:

1. Te whakarite i te horopaki o te tuhinga

Te whakarite me te tuhitsuhi i:

2. Te whāinga
3. Te rārangi rauemi
4. Ngā tohutohu
5. Ngā ture

Kia mahara ake – kia tutuki pai ai te mahi tuhitsuhi, me matapaki ia wāhanga o te ara e te kaituhi mā tētahi huarahi matapaki.

He Ara Tuhituhi

Te horopaki

Whakaarohia:

1. Te pūtake
2. Ngā kaipānui
3. Te momo tuhinga
4. Te tapanga

Te whāinga

- Whakaritea te whāinga
- Tuhia te whāinga

Te rārangi rauemi

- Whakaritea te rārangi rauemi
- Tuhia te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

- Whakaritea ngā tohutohu mō te tīmatanga o te kēmu
- Tuhia ngā tohutohu mō te tīmatanga o te kēmu
- Whakaraupapahia ngā nekehanga ki te mahere ripo
- Tuhia ngā tohutohu mō ngā nekehanga o te kēmu

Ngā ture

- Whakaritea ngā ture mō te kēmu
- Tuhia ngā ture mō te kēmu

I whai a Rawinia i tēnei ara hei tuhituhi i tāna tohutohu mō te tākaro i te kēmu Ngā Nākahi me ngā Arawhata. Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Horopaki

Ko te mahi tuatahi mā te kaituhi ko te whakaaro ki te horopaki o tāna tuhinga. Ka whakautu ia i ēnei pātai:

1. He aha te pūtake o te tuhinga?
2. Mā wai te tuhinga?
3. He aha te momo tuhinga?
4. He aha tētahi tapanga mō te tuhinga?

Tirohia ngā whakautu a Rawinia ki ngā pātai mō te horopaki o tāna tuhinga. Ka whiriwhiri a Rawinia i tētahi tapanga kia hāngai pū ōna whakaaro ki tāna kaupapa. Ka taea e ia te tīni mēnā he whakaaro atu anō ka puta mai.

1. Te pūtake:	He tohutohu i te kaipānui me pēhea te tākaro i te kēmu Ngā Nākahi me ngā Arawhata
2. Ngā kaipānui:	Ōku hoa mahi me tōku whānau
3. Te momo tuhinga:	He tohutohu mō te tākaro kēmu
4. Te tapanga:	Ngā Nākahi me ngā Arawhata

Te Whāinga

Ka huri a Rawinia i nāiane i te whakarite i te whāinga o te kēmu. Ka whakautu ia i ngā pātai e rua, kātahi ka āta tuhi a Rawinia i āna whakautu hei rerenga tuhituhi.

1. Me pēhea te kaitākaro e mōhio ai kua oti i a ia te kēmu?

Kia tae atu tētahi ki te 100

2. Ko wai te kaitākaro toa?

Te tangata ka tae tuatahi atu ki te 100

Me pēhea te kaitākaro e mōhio ai kua oti i a ia te kēmu?

Te whāinga o te kēmu

- Kia tae atu te kaitākaro ki te nama 100 kua oti i a ia te kēmu.
- Ko te kaitākaro toa te tangata ka tae tuatahi atu ki te nama 100.

Ko wai te kaitākaro toa?

Te whāinga

Te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

Ngā ture

Te Rārangi Rauemi

Ka huri a Rawinia ki te whakarite i te rārangi rauemi. Ka whakaaro a Rawinia ki ngā rauemi mō te kēmu, kātahi ka whakautu ia i tēnei pātai.

He aha ngā rauemi e tika ana ki te tākarō i te kēmu?

He papa tākarō

He mataono

He perepere

Whai muri ka āta tuhituhi a Rawinia i te rārangi rauemi. Ka whakamahi ia i te reo ine kia mārama te kaipānui kia hia ngā taputapu.

Te rārangi rauemi

- Kia kotahi te papa tākarō
- Kia kotahi te mataono
- He perepere (kia kotahi mā ia kaitākarō)

Te whāinga

Te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

Ngā ture

Ngā Tohutohu

Ka huri a Rawinia i nāianei ki te whakarite i ngā tohutohu. E rua ngā wāhanga o ngā tohutohu:

1. Te tīmatanga
2. Ngā nekehanga

Whakaritea ngā tohutohu mō te tīmatanga o te kēmu

Ka whakaaro a Rawinia ki te tīmatanga o te kēmu. Ka whakautu ia i ēnei pātai e toru:

1. Tokohia ngā kaitākaro?	2 - 4 kaitākaro
2. Ka tīmata mai te kēmu i hea?	I te nama 1
3. Me pēhea te tīmata i te kēmu?	Me whiwhi te 6

Tuhia ngā tohutohu mō te tīmatanga o te kēmu

Kātahi ka āta tuhi a Rawinia i ngā tohutohu hei rerenga tuhituhi. Ka whakaatu ia i ngā tohutohu ki ōna hoa mahi kia kite mēnā e mārama pai ana rātou ki ngā tohutohu.

Ngā tohutohu

Te tīmatanga

- He pai tēnei kēmu mā te tokorua ki te tokowhā.
- Ka tīmata te katoa i te nama 1.
- Ka whiwhi ia kaitākaro i tētahi perepere.
- Ka whiu ia kaitākaro i te mataono.
- Kia whiwhi te 6, ka taea te tīmata.

Te whāinga

Te rārangi rauemi

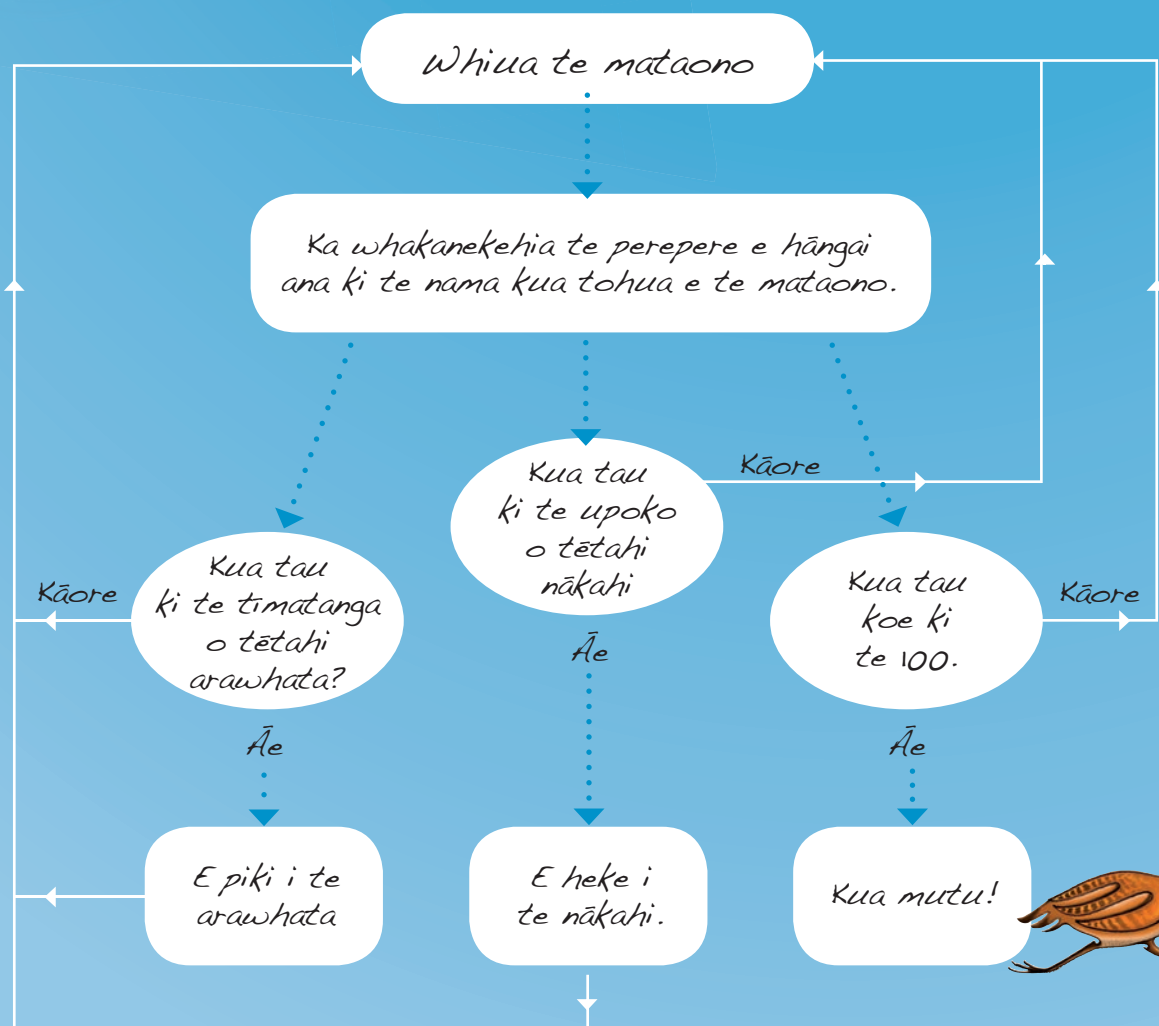
Ngā tohutohu

Ngā ture

Whakaraupapahia ngā nekehanga ki te mahere ripo

Kātahi ka waihanga a Rawinia i tētahi mahere ripo hei āwhina i a ia ki te whakaraupapa i ngā nekehanga o te kēmu. Ka rerekē te mahere mō ia momo kēmu.

Tuhia ngā tohutohu mō ngā nekehanga o te kēmu

Mutu ana i a Rawinia te whakarite i ngā nekehanga ki te mahere ripo, ka tuhi ia hei rerenga tuhituhi. Ka tohua mā te nama ko tēhea te nekehanga tuatahi, whai muri ko ērā atu o ngā nekehanga.

Me maumahara a Rawinia ki te tuhi i te katoa o ngā nekehanga kia taea e ngā kaitākaro te whai i āna tohutohu.

Ngā nekehanga

1. Ka whiu te kaitākaro i te mataono. Ka whakanekehia te perepere e hāngai ana ki te nama kua tohua e te mataono.
2. Kia tau te perepere ki te pūtake o tētahi arawhata, ka piki ai te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
3. Kia tau te perepere ki runga i te upoko o te nākahi, ka heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.
4. Ka haere tonu te kaitākaro kia tae atu ia ki te nama 100.

Te whāinga

Te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

Ngā ture

Ngā Ture

Ka huri a Rawinia i nāiane i ki te tuhi i ngā ture. Ka whakautu ia i te pātai e whai ake nei. Ka whakaaro hoki ia ki ētahi āhuatanga hei whakahihiko i ngā kaitākaro, hei whakataetae hoki. Kātahi ka āta tuhituhi a Rawinia i ngā ture hei rerenga tuhituhi.

He aha ngā ture me whai kia rere pai ai te tākaro?

- Ka taea te hipa atu i tētahi atu
- Kia whiwhi te 6, whiua anō te mataono
- Kia tau ki te pūtake o te arawhata, me piki ake
- Kia tau ki te upoko o te nākahi, me heke iho

Ngā ture mō te kēmu

1. Ka taea e tētahi kaitākaro te hipa atu i tētahi atu.
2. Kia whiwhi te 6, ka taea e te kaitākaro te whiua anō i te mataono, me kī, e rua ngā wā mō taua kaitākaro.
3. Kia tau ki te pūtake o tētahi arawhata, me piki ake te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
4. Kia tau ki te upoko o te nākahi, me heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.

Te whāinga

Te rārangi rauemi

Ngā tohutohu

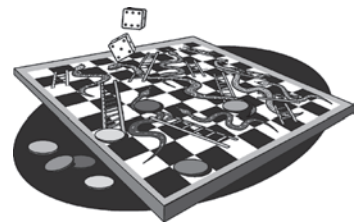
Ngā ture

Te Tohutohu mō te Tākaro Kēmu a Rawinia

Tirohia ngā wāhanga katoa
o te tuhinga tohutohu a Rawinia.

Ngā Nākahi me ngā Arawhata

Te whāinga o te kēmu

- Kia tae atu te kaitākaro ki te nama 100 kua oti i a ia te kēmu.
- Ko te kaitākaro toa te tangata ka tae tuatahi atu ki te nama 100.

Te rārangi rauemi

- Kia kotahi te papa tākaro
- He perepere (kia kotahi mā ia kaitākaro)
- Kia kotahi te mataono

Ngā tohutohu

Te tīmatanga

- He pai tēnei kēmu mā te tokorua ki te tokowhā.
- Ka whiwhi ia kaitākaro i tētahi perepere.
- Kia whiwhi te 6, ka taea te tīmata.
- Ka tīmata te katoa i te nama 1.
- Ka whiu ia kaitākaro i te mataono.

Ngā nekehanga

1. Ka whiu te kaitākaro i te mataono. Ka whakanekehia te perepere e hāngai ana ki te nama kua tohua e te mataono.
2. Kia tau te perepere ki te pūtake o tētahi arawhata, ka piki ai te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
3. Kia tau te perepere ki runga i te upoko o te nākahi, ka heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.
4. Ka haere tonu te kaitākaro kia tae atu ia ki te nama 100.

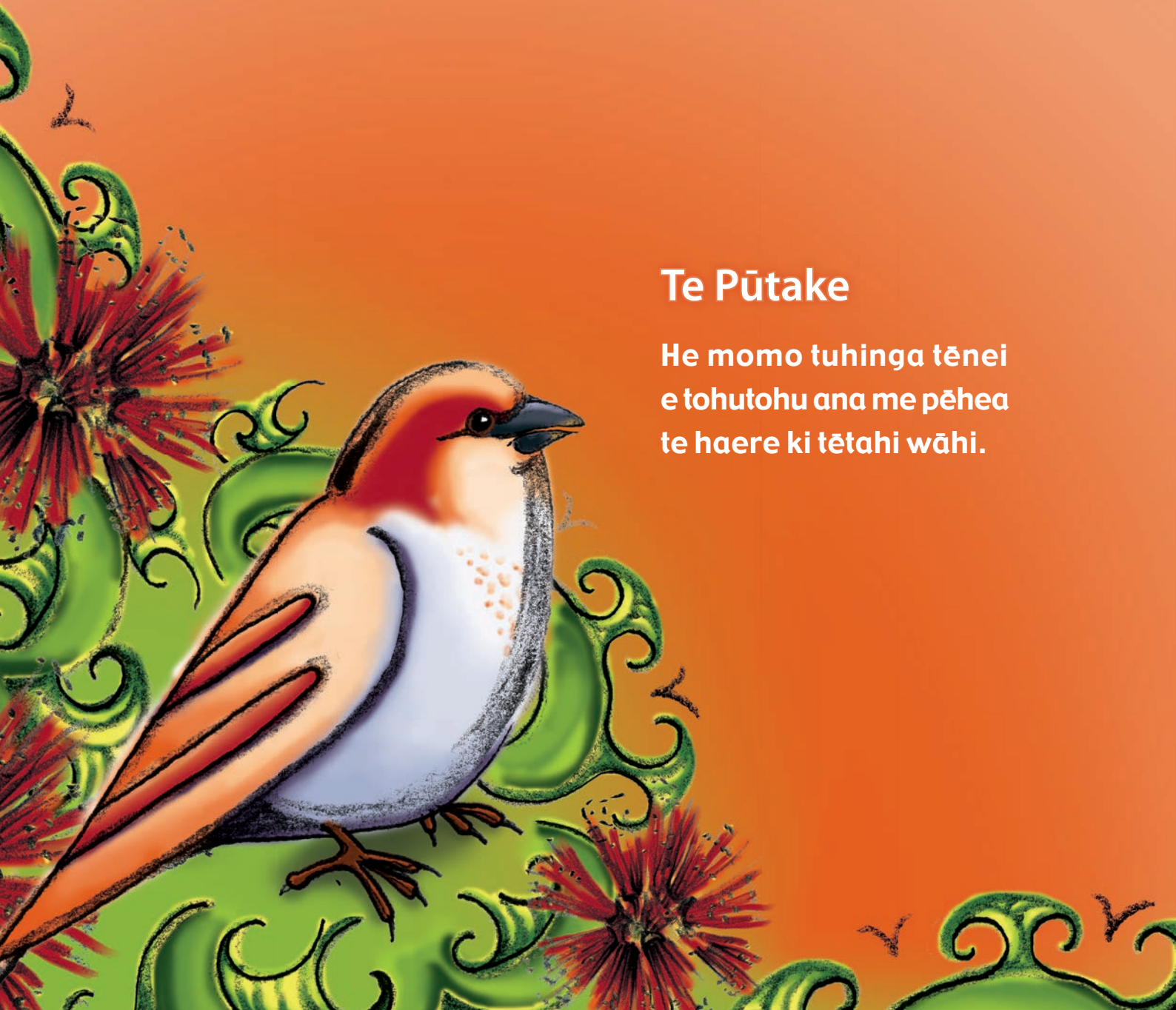
Ngā ture mō te kēmu

1. Ka taea e tētahi kaitākaro te hipa atu i tētahi atu.
2. Kia whiwhi te 6, ka taea e te kaitākaro te whiu anō i te mataono, me kī, e rua ngā wā mō taua kaitākaro.
3. Kia tau ki te pūtake o tētahi arawhata, me piki ake te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
4. Kia tau ki te upoko o te nākahi, me heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.

Te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi

Te Pūtake

He momo tuhinga tēnei
e tohutohu ana me pēhea
te haere ki tētahi wāhi.

He Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi hei Taurira

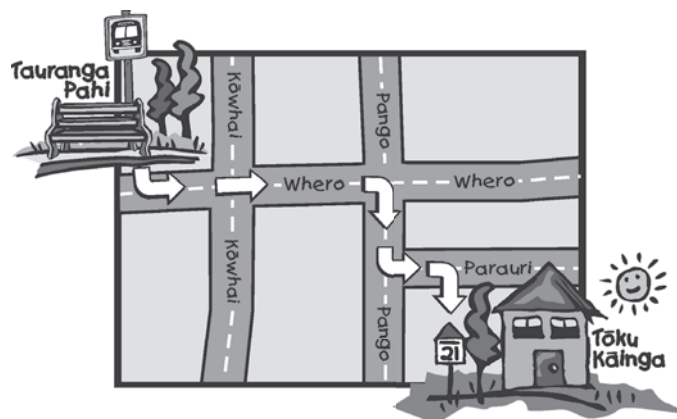
Ka whakaatu au i te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi kua tuhia e Rāwhiti mō te huarahi ki tōna kāinga mai i te tauranga pahi.

Ka whakaaturia:

- Ngā āhuatanga reo
- Ngā wāhanga
- Te ara tuhituhi i whāia e Rāwhiti

Tirohia tāna tuhinga:

Te Huarahi ki Tōku Kāinga

1. Timata mai i te tauranga pahi.
2. E huri whakatemauī ki te tiriti o Whero.
3. Whakawhiti i te tiriti o Kōwhai.
4. Haere tōtika kia tae koe ki te ara rīpeka o ngā tiriti o Whero me Pango.
5. E huri whakatematau.
6. Haere tonu kia tae koe ki te tiriti o Parauri.
7. E huri whakatemauī ki te tiriti o Parauri.
8. Kei te taha matau o te tiriti o Parauri tōku whare e tū ana. Ko 21 te nama.

Ngā Āhuatanga Reo mō te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi

Ka tirohia ētahi o ngā āhuatanga reo o te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi:

- Te whakahau kupumahi
- Te hikumahi

Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Whakamāramatanga o ngā Āhuatanga Reo

Te whakahau kupumahi

Ko tā te whakahau kupumahi **he whakahau, he tono rānei kia mahia i taua wā tonu.**
Ka whakamahia te kupu 'E' ki mua i ngā kupu kotahi, e rua rānei ngā kūoro.

Hei tauira:

E tū!

E huri!

Mēnā he nui ake ngā kūoro i te rua, kāore e tuhia ana te kupu 'E' ki mua.

Hei tauira:

Tīmata!

Haere!

Te hikumahi

Ko tā te hikumahi he tautoko i te kupumahi **kia tino mārama te kaipānui me pēhea te mahi.**

Hei tauira:

Tīmata **mai**

E huri **whakatemaui**

E huri **whakatematau**

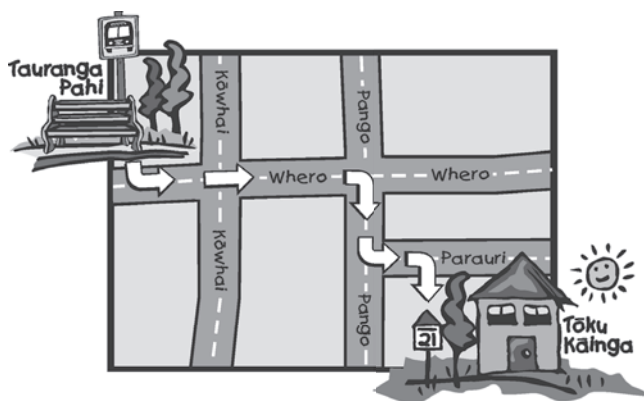
Haere **tōtika**

Haere **tonu**

Tirohia ngā āhuatanga reo kua whakamahia e Rāwhiti i tāna tuhinga tohutohu mō te huarahi ki tōna kāinga.

Te Huarahi ki Tōku Kāinga

Te whakahau kupumahi

Timata

E huri

Whakawhiti

Haere

.....

Te hikumahi

mai

whakatemaui

tōtika

whakatematau

tonu

1. Timata mai i te tauranga pahi.
2. E huri whakatemaui ki te tiriti o Whero.
3. Whakawhiti i te tiriti o Kōwhai.
4. Haere tōtika kia tae koe ki te ara rīpeka o ngā tiriti o Whero me Pango.
5. E huri whakatematau.
6. Haere tonu kia tae koe ki te tiriti o Parauri.
7. E huri whakatemaui ki te tiriti o Parauri.
8. Kei te taha matau o te tiriti o Parauri tōku whare e tū ana. Ko 21 te nama.

Ngā Wāhanga o te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi

E toru ngā wāhanga o te tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi:

1. Te tapanga
2. Te mahere whenua
3. Ngā tohutohu

Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Whakamāramatanga o ngā Wāhanga

Te tapanga

Hei tāutu i te kaupapa o te tohutohu.

Te mahere whenua

Hei whakaatu ki te kaipānui i te huarahi me te āhua o te wāhi.

Ngā tohutohu

Hei tohutohu atu ki te kaipānui me pēhea te haere ki te wāhi e hiahiatia ana.

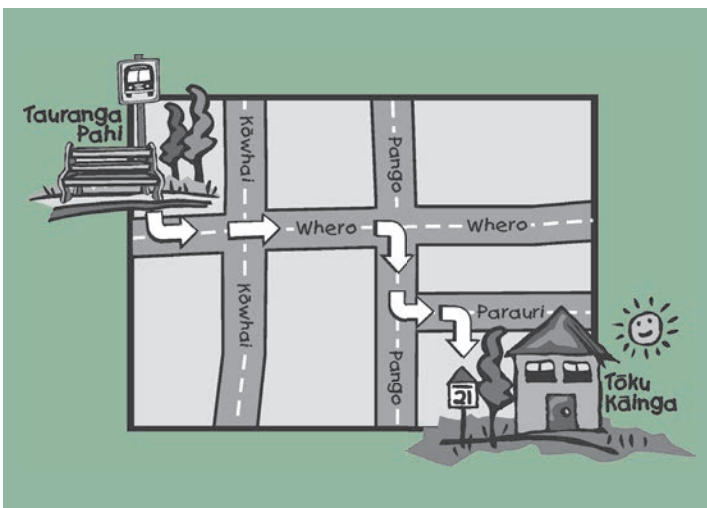
Tirohia ngā wāhanga e toru
o te tuhinga tohutohu a Rāwhiti.

Te tapanga

Te mahere whenua

Ngā tohutohu

Te Huarahi ki Tōku Kāinga

1. Timata mai i te tauranga pahi.
2. E huri whakatemauī ki te tiriti o Whero.
3. Whakawhiti i te tiriti o Kōwhai.
4. Haere tōtika kia tae koe ki te ara rīpeka o ngā tiriti o Whero me Pango.
5. E huri whakatematau.
6. Haere tonu kia tae koe ki te tiriti o Parauri.
7. E huri whakatemauī ki te tiriti o Parauri.
8. Kei te taha matau o te tiriti o Parauri tōku whare e tū ana. Ko 21 te nama.

He Ara Tuhituhi i te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi

Ko te ara tuhituhi e whai ake nei hei āwhina i te kaituhi ki te whakarite me te whakatakoto i ngā wāhanga o te tuhinga.

E toru ngā wāhanga o tēnei ara tuhituhi:

1. Te whakarite i te horopaki o te tuhinga

Te whakarite me te tuhituhi i:

2. Te mahere whenua
3. Ngā tohutohu

Kia mahara ake – kia tutuki pai ai te mahi tuhituhi, me matapaki ia wāhanga o te ara e te kaituhi mā tētahi huarahi matapaki.

He Ara Tuhituhi

Te horopaki

Whakaarohia:

1. Te pūtake
2. Ngā kaipānui
3. Te momo tuhinga
4. Te tapanga

Te mahere whenua

- Tāngia te mahere whenua hei whakaatu i te huarahi me te āhua o te wāhi

Ngā tohutohu

- Whakatakotoria te ara hīkoi ki te mahere whenua
- Whāia te ara hīkoi hei whakatakoto tohutohu
- Tuhia ngā tohutohu

I whai a Rāwhiti i tēnei ara hei tuhituhi i tāna tuhinga tohutohu mō te huarahi ki tōna kāinga. Tirohia ngā whārangi e whai ake nei.

Te Horopaki

*Ko te mahi tuatahi mā te kaituhi,
ko te whakaaro ki te horopaki o tāna
tuhinga. Ka whakautu ia i ēnei pātai:*

1. He aha te pūtake o te tuhinga?
2. Mā wai te tuhinga?
3. He aha te momo tuhinga?
4. He aha tētahi tapanga mō te tuhinga?

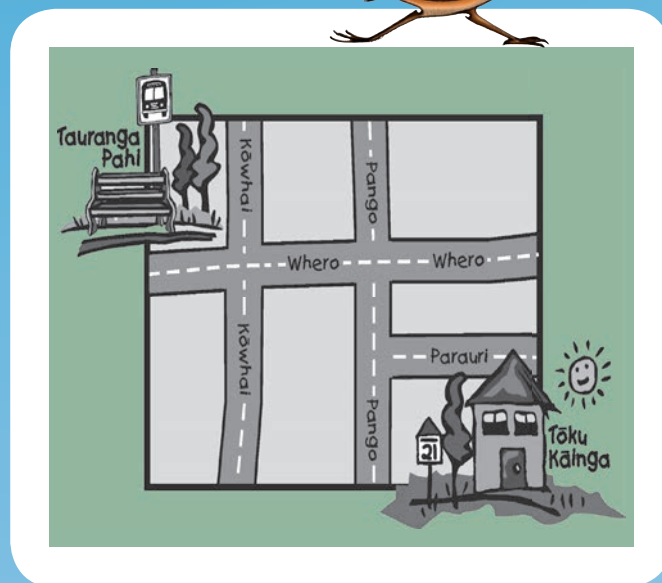
*Tirohia ngā whakautu a Rāwhiti ki ngā pātai mō te
horopaki o tāna tuhinga. Ka whiriwhiri a Rāwhiti i tētahi
tapanga kia hāngai pū ōna whakaaro ki tāna kaupapa.
Ka taea e ia te tīni mēnā he whakaaro atu anō ka puta mai.*

1. Te pūtake:	He tohutohu atu ki tōku hoa me pēhea te haere mai i te tauranga pahi ki tōku kāinga
2. Ngā kaipānui:	Tōku hoa
3. Te momo tuhinga:	He tohutohu mō te haere ki tētahi wāhi
4. Te tapanga:	Te Huarahi ki Tōku Kāinga

Te Mahere Whenua

Ka huri a Rāwhiti i nāiane i ki te whakarite i te mahere whenua. Ka whakaaro a Rāwhiti ki ngā ingoa o ngā tiriti, ngā whakawhitinga tiriti me ngā huringa mai i te tauranga pahi ki tōna kāinga. Kātahi ka tā ia i te mahere whenua hei whakaatu i ēnei āhuatanga.

Te mahere whenua

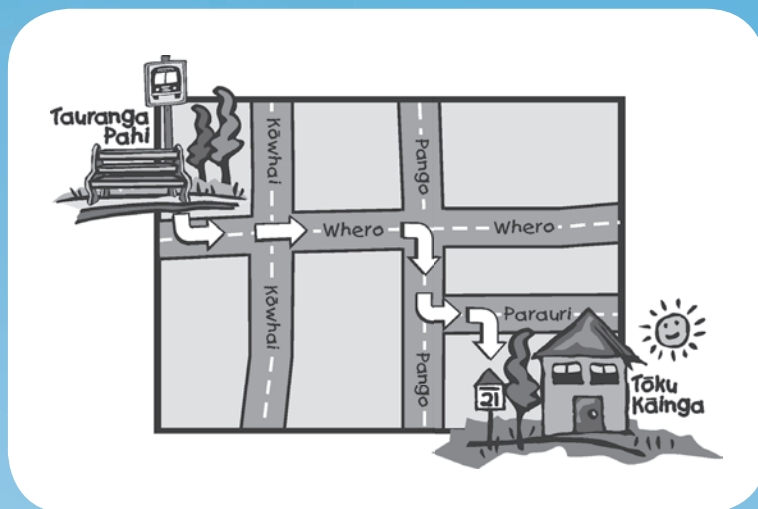
Ngā tohutohu

Ngā Tohutohu

Ka huri a Rāwhiti ki te whakarite i ngā tohutohu. I te tuatahi, ka whakatakoto ia i te ara hīkoi ki runga i te mahere whenua. I te tuarua, ka whakatakoto i ngā tohutohu. I te tuatoru, ka āta tuhi i ngā tohutohu hei rerenga tuhituhi.

Whakatakotoria te ara hīkoi ki te mahere whenua

Ka āta whakaaro a Rāwhiti ki te ara hīkoi e haere ai tōna hoa ki tōna kāinga. Ka tā ia i ngā pere ki runga i te mahere whenua, kātahi ka whai i ngā pere hei tuhituhi i ngā tohutohu.

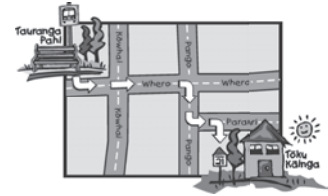
Whāia te ara hīkoi hei whakatakoto tohutohu

*Ka whai a Rāwhiti i ngā pere,
ka whakatakoto i ngā tohutohu.*

*E huri whakatemauri
Haere tōtika*

*E huri whakatematau ki te tiriti o Pango
E huri whakatemauri ki te tiriti o Parauri
Ko 21 tōku whare*

Tuhia ngā tohutohu

*Ka pānui anō a Rāwhiti i āna tohutohu, ka āta tuhi hei rerenga
tuhituhi. Kia mārama pai ai tōna hoa me pēhea te haere:*

- Ka tāpiritia ētahi atu tohutohu
- Ka āta whakaaro ki ngā hikumahi hei tautoko i ngā kupumahi
- Ka tuhia ngā ingoa o ngā tiriti
- Ka tohua te raupapatanga o ngā tohutohu mā ngā nama

Te Huarahi ki Tōku Kāinga

1. Timata mai i te tauranga pahi.
2. E huri whakatemauri ki te tiriti o Whero.
3. Whakawhiti i te tiriti o Kōwhai.
4. Haere tōtika kia tae koe ki te ara rīpeka o ngā tiriti o Whero me Pango.
5. E huri whakatematau.
6. Haere tonu kia tae koe ki te tiriti o Parauri.
7. E huri whakatemauri ki te tiriti o Parauri.
8. Kei te taha matau o te tiriti o Parauri tōku whare e tū ana. Ko 21 te nama.

Te mahere whenua

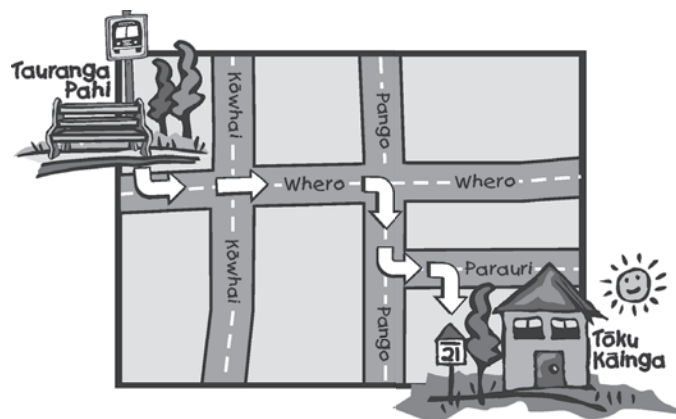
Ngā tohutohu

Te Tohutohu mō te Haere ki Tētahi Wāhi a Rāwhiti

*Tirohia ngā wāhanga katoa
o te tuhinga tohutohu a Rāwhiti.*

Te Huarahi ki Tōku Kāinga

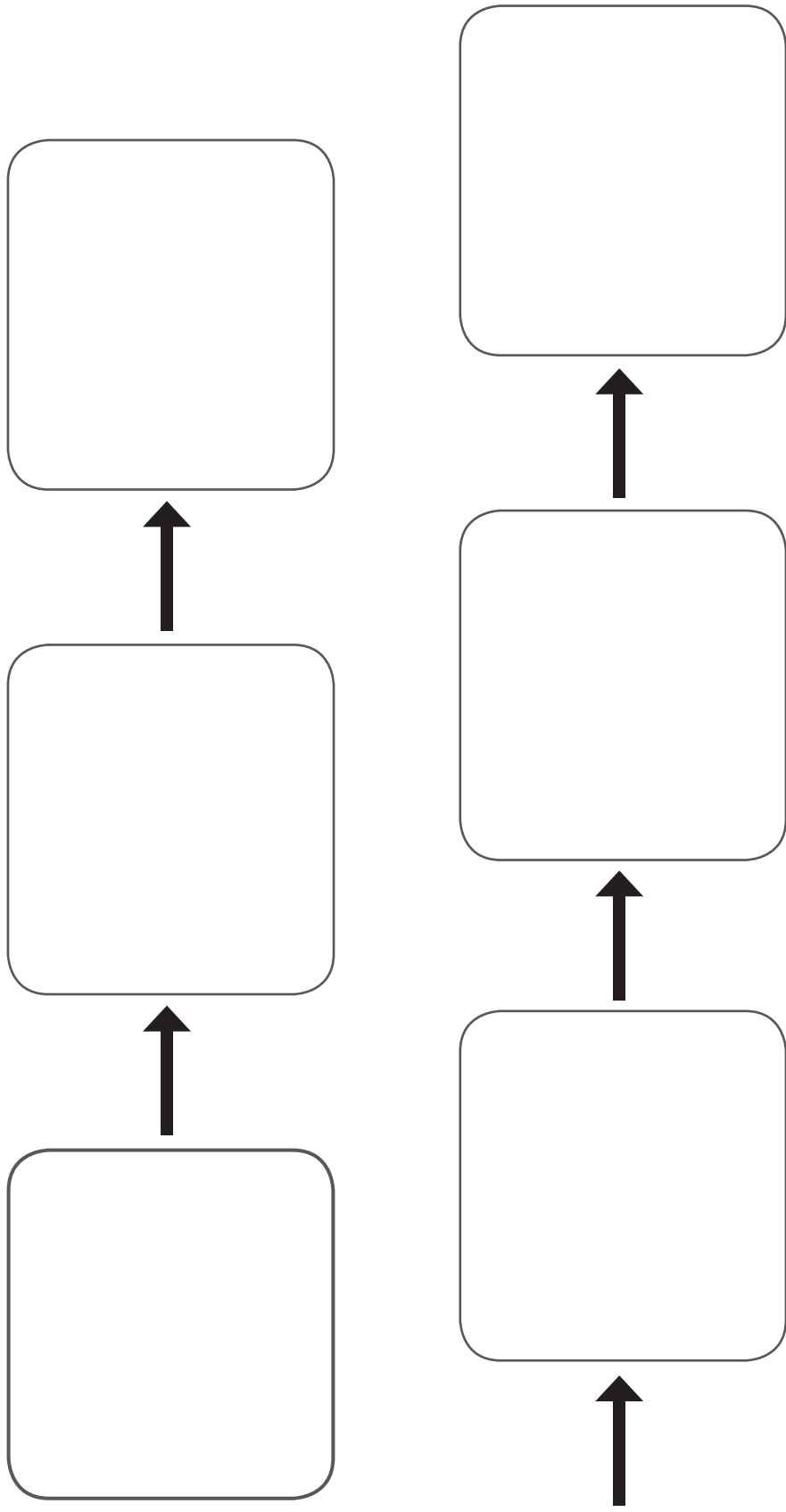

1. Timata mai i te tauranga pahi.
2. E huri whakatemauī ki te tiriti o Whero.
3. Whakawhiti i te tiriti o Kōwhai.
4. Haere tōtika kia tae koe ki te ara rīpeka o ngā tiriti o Whero me Pango.
5. E huri whakatemataū.
6. Haere tonu kia tae koe ki te tiriti o Parauri.
7. E huri whakatemauī ki te tiriti o Parauri.
8. Kei te taha matau o te tiriti o Parauri tōku whare e tū ana. Ko 21 te nama.

He Mahere Ārahi i te Tuhituhi

Te Raupapatanga Mahi mō te Tohutohu

Ngā Tauira Tuhinga

Te Tunu Tōhi

Ngā kai whakauru

Kia 2 ngā poro parāoa

Kia 1 te koko nui pata

He kīnaki

Ngā taputapu

He māripi

He mīhini tōhi

Ngā tohutohu

1. Tikina te parāoa.
2. Tunua te parāoa.
3. Tangohia te tōhi.
4. Pania te tōhi.
5. Kainga!

Te Wai Rēmana

Ngā kai whakauru

Kia 8 ngā rēmana

Kia $\frac{1}{4}$ te kapu mīere

Kia 6 ngā kapu wai mahana

Ngā taputapu

He tiaka

He taputapu kotē rēmana

He tātari

He pune

He māripi

Ngā tohutohu

1. Tapahia ngā rēmana kia haurua.
2. Kotētia ngā rēmana.
3. Tātarihia te wai rēmana ki te tiaka.
4. Raua te mīere ki roto i te wai rēmana.
5. Kōrorihia.
6. Tāhorotia te wai mahana ki te wai rēmana.
7. Kōrorihia anō.
8. Inumia!

Te Tiki Moni mai i te Mīhini Moni

Ngā taputapu

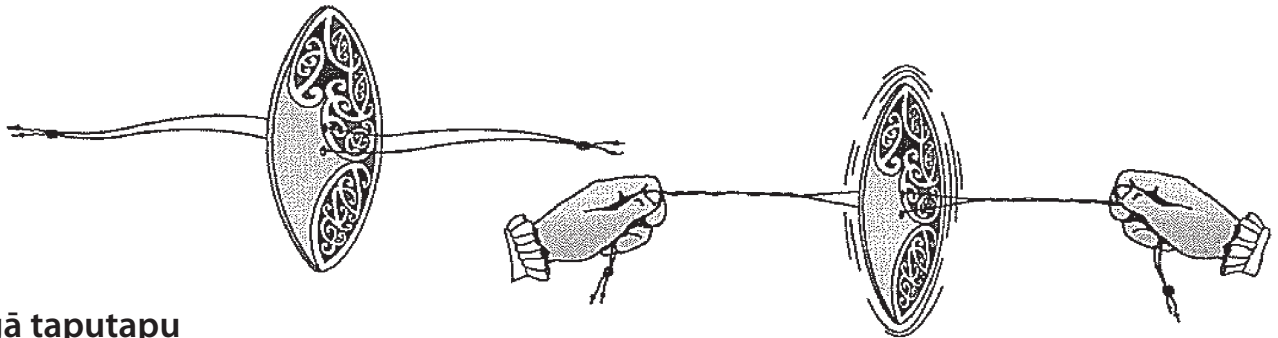
He kāri moni

He mīhini moni

Ngā tohutohu

1. Haere ki te mīhini moni.
2. Purua te kāri ki te kāniwha.
3. Patohia tō nama huna.
4. Pēhia te pātene whakauru.
5. Tohua te pūtea tango ka hiahiatia.
6. Pēhia te pātene whakaae.
7. Tatari kia puta mai ō moni.
8. Kia puta mai te moni, tangohia.
9. Tatari kia puta mai tō kāri.
10. Tangohia tō kāri.

Te Hanga Porotiti

Ngā taputapu

- He kāri mārō, he mātotoru hoki
- He kutikuti
- He aho kia 85 mitarau te roa
- He pene whītau, he peita rānei hei whakarākei i te porotiti
- He ngira nui
- He tauira o te āhua o te porotiti hei tapahi

Ngā tohutohu

1. Tāngia te āhua o te porotiti ki te kāri mārō.
2. Kutikutia te āhua.
3. Whakarākeingia tō porotiti.
4. Werohia te kāri ki te ngira ki waenganui kia waiho ngā kōhao e rua.
5. Tuia atu tētahi pito o te aho ki tētahi kōhao, ko te pito tuarua ki te kōhao tuarua.
6. Herea te aho.

Hei whakamahi:

1. Whakaurua ō matimati e rua, e toru rānei ki ngā pito o te aho.
2. Whakahurihurhia te porotiti kia kōwiringia te aho.
3. Mā te hohoko o te kume i te aho me te whakatā ka rangona te reo o te porotiti.

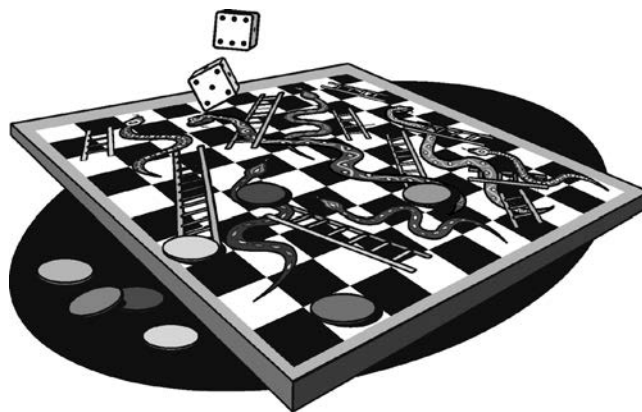
Ngā Nākahi me ngā Arawhata

Te whāinga o te kēmu

- Kia tae atu te kaitākaro ki te nama 100 kua oti i a ia te kēmu.
- Ko te kaitākaro toa te tangata ka tae tuatahi atu ki te nama 100.

Te rārangi rauemi

- Kia kotahi te papa tākaro
- Kia kotahi te mataono
- He perepere (kia kotahi mā ia kaitākaro)

Ngā tohutohu

Te tīmatanga

- He pai tēnei kēmu mā te tokorua ki te tokowhā.
- Ka tīmata te katoa i te nama 1.
- Ka whiwhi ia kaitākaro i tētahi perepere.
- Ka whiu ia kaitākaro i te mataono.
- Kia whiwhi te 6, ka taea te tīmata.

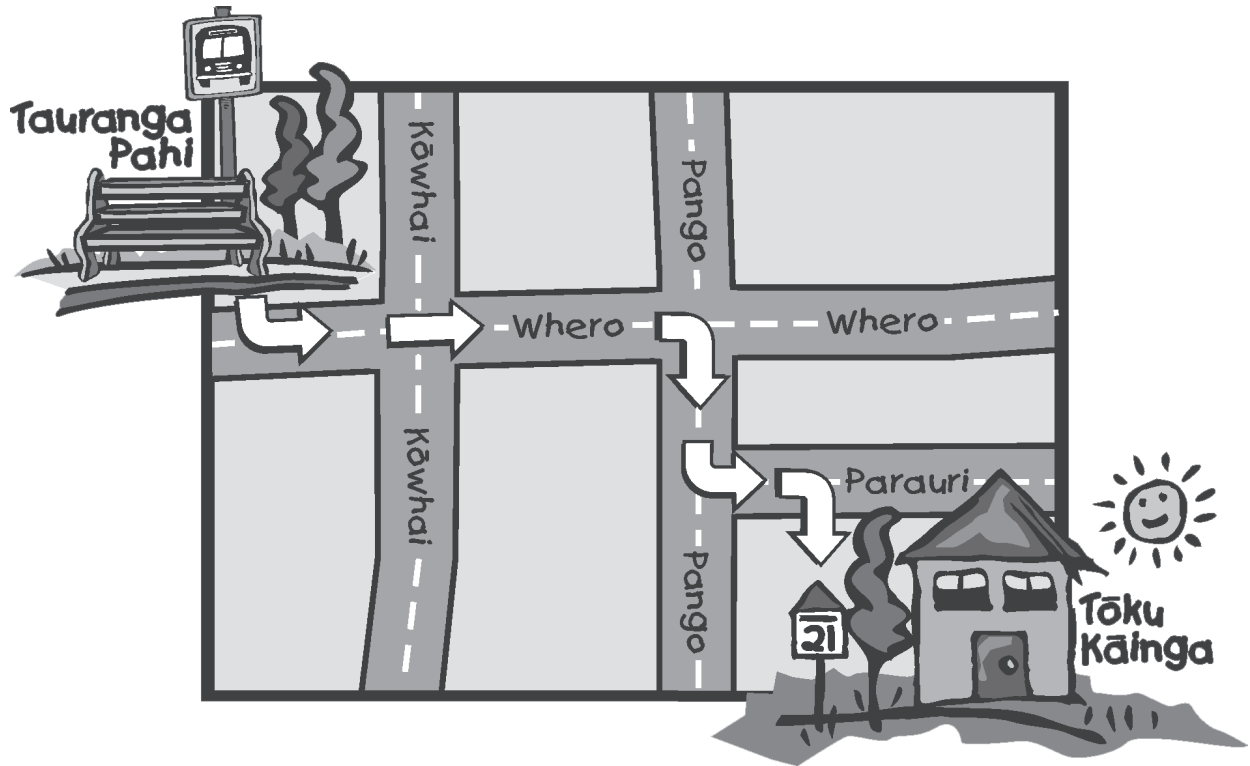
Ngā nekehanga

1. Ka whiu te kaitākaro i te mataono. Ka whakanekehia te perepere e hāngai ana ki te nama kua tohua e te mataono.
2. Kia tau te perepere ki te pūtake o tētahi arawhata, ka piki ai te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
3. Kia tau te perepere ki runga i te upoko o te nākahi, ka heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.
4. Ka haere tonu te kaitākaro kia tae atu ia ki te nama 100.

Ngā ture mō te kēmu

1. Ka taea e tētahi kaitākaro te hipa atu i tētahi atu.
2. Kia whiwhi te 6, ka taea e te kaitākaro te whiu anō i te mataono, me kī, e rua ngā wā mō taua kaitākaro.
3. Kia tau ki te pūtake o tētahi arawhata, me piki ake te kaitākaro ki te taumata o te arawhata.
4. Kia tau ki te upoko o te nākahi, me heke iho te kaitākaro ki te whiore o te nākahi.

Te Huarahi ki Tōku Kāinga

1. Tīmata mai i te tauranga pahi.
2. E huri whakatemauī ki te tiriti o Whero.
3. Whakawhiti i te tiriti o Kōwhai.
4. Haere tōtika kia tae koe ki te ara rīpeka o ngā tiriti o Whero me Pango.
5. E huri whakatemata.
6. Haere tonu kia tae koe ki te tiriti o Parauri.
7. E huri whakatemauī ki te tiriti o Parauri.
8. Kei te taha matau o te tiriti o Parauri tōku whare e tū ana. Ko 21 te nama.

Te Kuputaka

ara rīpeka	He tūtakitanga o ngā tiriti e rua; ko te āhua o te tūtakitanga he rīpeka. <i>pekanga ara</i>
hipa	Ki te hipa tētahi wāhi, ka mahue ki muri i a koe e haere ana.*
kāniwha	He puare whāiti o tētahi pouaka hei rau atu i ngā mea ki roto. He kāniwha tō te pouaka tuku reta, he kāniwha hoki tō te mīhini tango moni.
koko	He taputapu hei kawē, hei hurihuri mea.* <i>pune, pūnu</i>
kōrori(tia)	Ki te kōrori koe i tētahi mea, ka hurihurhia ki tētahi taputapu.*
kotē(tia)	Ki te kotē koe i tētahi mea, ka kaha tō pēhi kia puta mai ngā mea o roto.* <i>kākati</i>
kūmuri	He kohinga pū kua tāpiritia ki te pito whakamutunga o tētahi kupu kia hangaia he kupu hou. Hei tauira ‘-tia’, ‘-hia’.
nama huna	Ko tāu ake nama e mōhiotia ana e koe anake.
pani(a)	Ki te pani koe i tētahi mea ki runga i tētahi atu, ka uta ki runga*, pērā i te uta i te pata ki runga i te parāoa ki te naihi.
pātene whakaae	Ko te pātene whakaae o tētahi mīhini te pātene ka panaia hei whakamōhio i te mīhini kei te whakaae koe ki te nui o ngā tau, ki tētahi pātai rānei.
pātene whakauru	Ko te pātene whakauru o tētahi mīhini te pātene ka panaia i muri i te panatanga o tētahi rārangi tau, o tētahi rārangi pū rānei.
porotiti	Ko te porotiti he mea kei te hurihuri haere.*
pūtea tango	He moni ka tangohia e tētahi tangata mai i te mīhini moni nō tāna pūtea pēke.
rau(a)	Ki te rau koe i tētahi mea, ka purua aua mea ki roto i tētahi atu mea.*
tāhoru(tia)	Ki te tāhoru koe i te wai, ka tukuna kia rere ki waho.*
taputapu kotē rēmana	He taputapu hei kotē i te rēmana kia puta mai te wai rēmana ki waho.
tātari(hia)	Ki te tātari koe i tētahi mea, ka tukua ki tētahi taputapu kia rere mai ngā para, ngā wai rānei ki waho.*
tohutao	He tohutouhū mō te mahi i tētahi kai. <i>tikanga tunu kai, tohutaka</i>
waihanga(tia)	Ki te waihanga koe i tētahi mea, ka mahi, ka whakatū koe i taua mea.*
whakarākei(ngia)	Ki te whakarākei koe i tētahi mea, ka whakamau atu koe i tētahi taonga kia ātaahua ai.*

*Te Tāhuhu o te Mātauranga. (2006). *Tirohia Kimihia: He Kete Wherawhera*. Te Whanganui-a-Tara: Huia Te Manu Tuku Kōrero.

Ngā Tohutoro

- Biggs, B. (1990). *Me ako taatou i te reo Maaori: He Whakamaaramatanga moo ngaa mahi ako i te Reo Maaori*. He mahi whakamāori nā Cleve Barlow. Auckland: Billy King Holdings.
- Derewianka, B. (1991). *Exploring How Texts Work*. Rozelle, N.S.W.: Primary English Teaching Association.
- Education Department of Western Australia. (1997). *Writing Resource Book: First Steps*. Melbourne: Rigby Heinemann.
- Harlow, R. (2004). *A Māori Reference Grammar*. Auckland: Pearson Education.
- Joseph, D. (2004). *Te kohinga pukapuka - Te Kōrari*. H.A.N.A Limited: Wellington.
- Joseph, D. (2006, June). *He Momo Kōrero Māori, He Momo Tuhinga, He Nuka Reo: Māori Text Types, Genre and Literary Devices*. Report for the Ministry of Education Māori Language Education Team. Palmerston North: Te Pūtahi-a-Toi.
- Māori Language Commission Te Taura Whiri i te Reo Māori. (1996). *Te Matatiki: Contemporary Māori Words*. Auckland: Oxford University Press.
- Māori Language Commission Te Taura Whiri i te Reo Māori. *Orthographic Conventions*. I tangohia i te 29/11/05, mai i http://www.tetaurawhiri.govt.nz/_english/pub_e/conventions2.shtml
- Ngata, H. M. (1993). *English-Māori Dictionary*. Te Whanganui-a-Tara: Te Pou Taki Kōrero.
- Nohotima, P., rāua ko Goulton, F. (2001). Te Wai Rēmana. *He Kohikohinga* 37, 16-18.
- Ryan, P. M. (2001). *The Reed Dictionary of Modern Māori*. Second edition. New Zealand: Reed Publishing.
- Tangaere, M. (2001). *Te Mihini Moni*. Te Whanganui-a-Tara: Huia - Te Manu Tuku Kōrero.
- Te Rōpū a Huia. (2000). *Te Mahi Tōhi*. Te Whanganui-a-Tara: Huia Publishers.
- Te Tāhuhu o te Mātauranga. (1996). *Te Reo Māori i roto i te Marautanga o Aotearoa*. Te Whanganui-a-Tara: Te Pou Taki Kōrero.
- Te Tāhuhu o te Mātauranga. (2006). *Tirohia Kimihia: He Kete Wherawhera*. Te Whanganui-a-Tara: Huia Te Manu Tuku Kōrero.
- Williams, H. W. (1975). *A Dictionary of the Māori Language*. Seventh edition. Wellington: Government Printer.

Te Matapaki

Mā te matapaki, ka whanake
ngā pūkenga tuhituhi.

Ngā Mātāpono me ngā Pūtake Whānui mō te Matapaki

E whā ngā mātāpono hei ārahi i te kaituhi me ngā tāngata āwhina ki te matapaki i āna tuhinga:

- Whakarongo ki te kaituhi.
- Ākina, tautokohia te kaituhi.
- Arahina te kaituhi ki te ara e tika ana mōna.
- E tika ana kia whai wāhi ngā tāngata āwhina ki te āwhina i te kaituhi, kaua te tuhinga.

E whā ngā pūtake whānui o te matapaki:

- Hei akiaki i te kaituhi kia whakaaturia ōna mōhiotanga kē, hei whai māramatanga hoki mō ngā mahi kei mua i a ia.
- Kia rangona e te kaituhi ngā whakawhitinga kōrero a tangata kē, kia mōhio ai ia i ngā mea kāore anō kia mau i a rātou.
- Hei āwhina i te kaituhi kia mārāma ia ki ngā āhuatanga tuhituhi kua tutuki i a ia i tāna tuhinga.
- Kia whakamōhio atu te kaituhi i ōna mōhiotanga ki te kaiako, mā tēnā te kaiako ka āwhina i a ia kia mau ngā momo rautaki tuhituhi e tika ana.

I te tuatahi, whakatauria te aronga, te huarahi me te momo matapaki.

Ngā Huarahi Matapaki

Ko ēnei ētahi o ngā huarahi pai mō te matapaki i te tuhinga:

- Takitahi
- Takirua me tētahi hoa
- Takirua me te kaiako
- Takitini

Ngā Momo Matapaki

He whakamārama i ngā pūtake o ngā momo matapaki

Matapaki mō te Kaupapa

E hāngai ana tēnei matapaki ki ngā mātauranga e hiahia ana te kaituhi kia mau i te kaupānui. Hei tauira, i te tuhinga takenga pūtaiao ka tuhi pea te kaituhi mō te take i pērā ai tētahi tū āhuatanga.

Ngā Pātai Ārahi

Ētahi pātai hei ārahi i ngā momo matapaki

- He aha te pūtake o te tuhinga?
- Mā wai te tuhinga?
- He aha tētahi tapanga mō te tuhinga?
- He aha ōu whakaaro matua mō te tuhinga?
- He aha ngā whakaaro ka tautoko i ōu whakaaro matua?
- Whakamāramatia mai ōu whakaaro.
- He mōhiotanga anō me rapu?
- He pātai atu anō āu mō te tuhinga?

Matapaki mō te Momo Tuhinga

E hāngai ana tēnei matapaki ki te momo tuhinga e tika ana mō ngā mātauranga ka whakaaturia. Hei tauira, i te tuhinga taki whaiaro ka ahu mai te hiahia i te kaituhi ki te tuhi mō tētahi wheako whaiaro ōna, ā, ka raupapahia tērā wheako i te taki.

- He aha te momo tuhinga e tika ana?
- He aha te tino take o tāu tuhinga e hiahia ana koe kia mau i te kaipānui?
- Kua whakaritea ngā whakaaro matua me ngā whakaaro tautoko?
- He tika rānei te raupapatanga o ngā mahi?
- Kua whai whakaaro ki ngā mātauranga katoa e tika ana mō te tuhinga?
- Ka aha i nāianeī?

Matapaki mō ngā Momo Rautaki Tuhituhi

E hāngai ana tēnei matapaki ki ngā rautaki tuhituhi kua whakamahia e te kaituhi i a ia e tuhituhi ana, ā, nā te aha hoki i pērā ai. Ko te pūtake o tēnei matapaki ko te āwhina i te kaituhi ki te tāutu i ngā rautaki kua whakamahia kē e ia, ki te whakawhanake hoki i tāna āheinga ki te whakamahi i ētahi atu rautaki tuhituhi.

- He aha ngā rautaki tuhituhi i whakamahia e koe ki te tīmata i tāu tuhinga?
- He aha ētahi raruraru i puta i a koe e tuhi ana? I ahatia ērā raruraru e koe kia oti pai ai te mahi tuhituhi? He aha māku hei āwhina i a koe?
- I pēhea tāu kōwhiringa pūtake mō tāu tuhinga?
- I muri mai i te kōwhiringa pūtake i ngāwari noa iho te kimi whakaaro hei tautoko i taua pūtake?
- Kua rerekē pēhea nei āu rautaki tuhituhi?
- Kua kite au i ētahi kupu/rerenga kua whakarerekētia e koe. I pēhea tāu whakatau kia pērā ai te whakarerekē?

Matapaki mō te Arotake Tuhinga

He matapaki tēnei hei āwhina i te kaituhi ki te pānui i āna ake tuhinga mai i te tirohanga o te hunga pānui. Ka tuku pātai te kaituhi ki a ia anō mō te māramatanga, te painga me te tutukitanga o ana tuhinga ki te kaipānui.

- He aha ōu whakaaro mō te tuhinga?
- He kupu pai ake i ērā kua whakamahia? He kupu pai ake kia mau ai i te kaipānui te pānga/iho o te tuhinga?
- Kua tuhia katoatia ngā mātauranga e hiahia ana koe kia mau i te kaipānui?
- E tika ana te reo kua whakamahia i te tuhinga kia pai ai te kawenga o ngā whakaaro?
- He pai te raupapatanga o ōu whakaaro?
- Me whai āwhina te kaipānui kia mārāma pai ai ia ki āu tuhinga?

Matapaki mō te Whakatika Tuhinga

E hāngai ana tēnei matapaki ki ngā āhuatanga kua whakatikaina kē e te kaituhi, ki te whakatika hoki i ngā tikanga tuhituhi pēnei me te tātaki kupu, te kārawarawatanga me te takotoranga o ngā kupu.

- E tika ana te ia o te tuhinga?
- E tika ana te noho o ngā tohutō?
- He tika te whakatakotoranga o ngā rerenga tuhituhi?
- Kua tuhia e koe ngā kārawarawatanga i ngā wā, i ngā wāhi hoki e tika ana?
- Ko tēnei te tino kounga o āu mahi tuhituhi?
- Kua tutuki i a koe tētahi o āu whāinga ako? Ka aro tāua ki ēhea o ngā whāinga ako i nāianeī?

Matapaki mō te Whakaputa Tuhinga

E hāngai ana tēnei matapaki ki ngā momo whakatau e tika ana mō te whakaputa, arā, te tā tuhinga. Hei tauira, mā tēnei matapaki ka whakatauria mehemea ka tuhituhi mā te ringa, mā te rorohiko rānei me te whiriwhiri i ngā pikitia e tika ana mō te tuhinga.

- He aha te momo hanga o te tuhinga kua tā – he mahere, he pukapuka, he aha rānei?
- He aha tētahi ara kia tutuki pai ai te tā i te tuhinga?
- Ka tuhituhi koe mā te ringa, mā te rorohiko rānei?
- Mā wai e tā – māu, mā te kaiako, mā tētahi kaiāwhina rānei?
- He aha ētahi pikitia e pai ana?
- Ka meatia he pikitia kua tuhia ā-ringa, ā-rorohiko, he whakaahua rānei?

Te Tukanga Tuhituhi

Me toro te kaituhi ki mua, ki muri ki ngā wāhanga katoa kia pai ai te takoto o te tuhinga.

Te Whakarite Te whakatau, te whakarite whakaaro

- Tāutuhia te pūtake me ngā kaipānui
- Whakatauria te momo tuhinga
- Whiriwhiria tētahi tapanga kia hāngai pū ōu whakaaro ki te kaupapa
- Kohia ōu whakaaro
- Rapuhia te mātauranga
- Whakaritea ngā whakaaro matua me ngā whakaaro tautoko mō ngā wāhanga o te tuhinga

Te Whakatakoto Te waihanga tuhinga tuatahi

- Raupapahia ōu whakaaro me ngā mātauranga
- Waihangatia tāu tuhinga kia kitea te hononga o ngā whakaaro matua me ngā whakaaro tautoko
- I a koe e tuhi ana, me whakaaro hoki ki ētahi pātai e pā ana ki te pūtake o te tuhinga me ōna pānga

Te Whakamārama Te arotake, te whakamārama ake

- Pānuihia, ā, arotakengia ōu whakaaro me ngā mātauranga
- Toro atu ki tētahi/ētahi atu kia whai whakaaro arotake mai ki āu tuhinga, ā, whakamanahia ngā kōrero āwhina a te kaiarotake
- Pānuihia anō āu tuhinga kia arotakengia te pānga o te tuhinga ki te kaipānui
- Arotakengia ō tuhinga mā ēnei ara:
 - tīnīhia te raupapatanga o ngā whakaaro, o ngā kupu rānei
 - tīnīhia ngā kupu, ngā rerenga tuhituhi rānei kia pai ake te takoto o te tuhinga
 - tāpiritia atu he mātauranga anō

Te Whakatika Te whakatikatika i te reo

- Pānuihia anō tāu tuhinga
- Whakatikaina te reo o tāu tuhinga – te tātaki tika o ngā kupu, ngā tohutō, te wetewete reo me ngā kārawarawatanga

Te Whakaputa Te tā tuhinga

- Tāngia tāu tuhinga kia ngāwari noa iho te pānui, kia ātaahua hoki te takoto mā te kaipānui

Tuku atu, tuku mai Te tuku atu hei pānuitanga

- Tukuna tāu tuhinga kia pānuihia e tētahi/ētahi atu

He Pātai Ārahi

Mā te kaituhi, mā te kaipānui rānei ngā pātai nei.

- He aha te pūtake o te tuhinga?
- Mā wai te tuhinga?
- He aha te momo tuhinga?
- He aha tētahi tapanga mō te tuhinga?
- Whakamāramatia mai ōu whakaaro.
- He aha ōku/ōu whakaaro matua mō te tuhinga?
- He aha ngā whakaaro ka tautoko i ōku/ōu whakaaro matua?
- He mōhio tanga anō me rapu?

- He aha te tino take o te tuhinga e hiahia ana au/koe kia mau i te kaipānui?
- Kua tika te raupapatanga o ngā whakaaro matua me ngā whakaaro tautoko?
- Kua whai whakaaro ki ngā mātauranga katoa e tika ana mō te tuhinga?

- He aha te ariā matua o te tuhinga?
- Kua tuhia ngā mātauranga katoa e hiahia ana au/koe kia mau i te kaipānui?
- E tika ana te reo kua whakamahia i te tuhinga kia pai ai te kawenga o ngā whakaaro?
- He mārama te kaipānui ki te raupapatanga o ōku/ōu whakaaro?
- He kupu pai ake i ērā kua whakamahia?
- He kupu pai ake kia mau ai i te kaipānui ngā ariā o te tuhinga?
- Me whai āwhina te kaipānui kia mārama pai ai ia ki te tuhinga?

- E tika ana te ia o te tuhinga?
- E tika ana te noho o ngā tohutō?
- He tika te whakatakotoranga o ngā rerenga tuhituhi?
- Kua tuhia e au/koe ngā kārawarawatanga i ngā wā, i ngā wāhi hoki e tika ana?

- He aha tētahi ara kia tutuki pai ai te tā i te tuhinga?
- Ka tuhituhi au/koe mā te ringa, mā te rorohiko rānei?
- He aha ētahi pikitia, hoahoa rānei e pai ana?

- He aha ki a koe te ariā matua o te tuhinga?
- He pātai āu mā te kaituhi?
- He pai ki a koe te tuhinga? He aha ai?
- E mārama ana koe ki ngā whakaaro o te kaituhi?

